

Kaisa Karttunen,
Laura Kihlström &
Sanna-Liisa Taivalmaa

NÄLKÄ JA YLTÄKYLLÄISYYS

RUOKATURVA MAAILMASSA


GAUDEAMUS

COPYRIGHT © 2014 Tekijät ja
Gaudeamus Helsinki University Press

Gaudeamus Oy
HYY Yhtymä
www.gaudeamus.fi

KANNEN SUUNNITTELU:
Heikki Rönkkö

KL: 30 • UDK: 3, 63

ISBN 978-952-495-324-5

PAINOPAIKKA:
Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2014

SISÄLLYS

Lyhenteet 8

Esipuhe 11

1. RUUAN MÄÄRÄ, LAATU JA JAKAUTUMINEN 15

1.1 Mitä ruokaturva tarkoittaa? 16

1.2 Ravitsevaa ja turvallista ruokaa 27

1.3 Hintojen nousu laukaisi ruokakriisin 39

1.4 Ruoka on ihmisoikeus 45

1.5 Ruokasuvereniteetti korostaa paikallisten ratkaisujen tärkeyttä 49

2. MIKSI RUOKATURVA EI TOTEUDU? 55

2.1 Köyhyys – ruokaturvattomuuden syy ja seuraus 56

2.2 Konfliktit johtavat ruokaturvaongelmiin 59

2.3 Väestö kasvaa ja muuttaa kaupunkiin 63

2.4 Ilman naisia ei synny ruokaturvaa 68

2.5 Niukkuutta maasta, vedestä ja energiasta 71

2.6 Ilmasto muuttuu – miten käy ruokaturvan? 85

2.7 Ruokaa kuin roskaa – ruokahävikki syö resursseja 89

3. KAIKKI LÄHTEE RUUAN TUOTANNOSTA 97

3.1 Maatalous on maailman merkittävin maankäyttäjä 98

3.2 Kestäviä viljelymenetelmiä 101

3.3 Kasvinjalostusta tarvitaan 106

3.4 Karjaa, keinolihaa ja paimentolaisuutta 111

3.5 Kalatalous ruokkii ja työllistää 117

3.6 Kaupunkiviljely 123

3.7 Ekosysteemipalvelut elämän edellytyksenä 125

4. KAUPPA, MARKKINAT JA RUOKATURVA 131

4.1 Kauppa vaikuttaa ruokaturvaan 132

4.2 Maatalous mukana kauppaneuvotteluissa 133

4.3 Alueellisia ja kahdenvälisiä sopimuksia globaalien sijaan 140

4.4 Rajoitusten purkaminen ei yksin takaa tulosta 142

4.5 Reilua kauppaa 144

5. KANSAINVÄLINEN YHTEISÖ RUOKATURVATYÖSSÄ 151

- 5.1 Maailmanlaajuiset aloitteet 152
- 5.2 EU mukana ruokaturvan varmistamisessa 155
- 5.3 Suomi yhteistyössä muiden kanssa 158
- 5.4 Ruoka-apua hätätilanteisiin ja kehitykseen 162
- 5.5 Poliitikkojen johdonmukaisuus tärkeää ruokaturvalle 168

6. KANSALLINEN RUOKAKYSYMYS 179

- 6.1 Puolet petäjäistä – Suomen ruokaturvan routainen taival 180
- 6.2 Sektoripolitiikoista ruokapolitiikkaan? 186
- 6.3 Suomi osana maailmanlaajuisia ruokajärjestelmää 192
- 6.4 Mitä ja miten meillä huomenna syödään? 197

KOHTI KESTÄVÄÄ RUOKATURVAA 209

Viitteet 212

Laatikoiden, kuvien ja taulukoiden lähteet 218

Lähteet ja kirjallisuus 220

Liite 1: Esimerkkejä viljelyjärjestelmistä 245

Liite 2: Sanasto 248

TIETOLAATIKOT

- 1 • Ruokaturvan mittaaminen 20
- 2 • Mitä ravintoaineita ihminen tarvitsee? 34
- 3 • Tärkeimmät ravintoaineiden puutokset 35
- 4 • Ruoka ihmisoikeutena määritellään YK:n julistuksissa ja sopimuksissa 46
- 5 • Brasilian Fome Zero -ohjelma on ollut menestys 48
- 6 • Arabikevään kansannousut ja ruokaturva 62
- 7 • Kaupungistuminen muutti tyttöjen ruokailutottumuksia Mosambikissa 66
- 8 • Ulkomaisten investojien maanvuokraus yleistyy Afrikassa 75
- 9 • Sinistä, vihreää ja piilovettä 81
- 10 • Mistä ilmastoneuvotteluissa on kysymys? 90
- 11 • Kotitalouksien ruokahävikki Suomessa 94
- 12 • Miten vihreä vallankumous sai alkunsa? 103
- 13 • Satopotentiaali 104